

Drobná bankovní tajemství

V podstatě jsem byl docela rád, že se vracím do kanceláře. Klidně jsem si mohl Banku kritizovat, ale byl to můj svět, zdroj obživy a hlavní povyražení. Bylo 23. srpna. Isabelle by byla ráda zůstala trochu déle na slunci, ale Chloé se chtěla vrátit do Paříže, kde se chystala připravit na návrat do školy tím, že bude drancovat internetové obchody se školními potřebami. Nazpátek jsme to vzali menší oklikou přes Švýcarsko. Musel jsem zajet do Ženevy vyřídit nějaké záležitosti. Dojednal jsem si dvě důležité schůzky. První v ulici du Rhône, v pověstném obchodě Jaeger-LeCoultre. Celé dva roky jsem snil o tom, že získám jedny z nejúžasnějších hodinek s tourbillonem* na světě, trojnásobné Reverso. Kultovní hodinky. Osmnáct možností a tři ciferníky udávající čas kalendářní, hvězdný a čas věčný. Mistrovské dílo vyhotovené v několika stovkách exemplářů, zamluvených a v hotovosti zaplacených miliardáři z celé planety dávno předtím, než byl model

* Tourbillon je mechanismus, který vyrovnává vliv gravitace země na přesnost chodu hodinek. Jde o jednu z tzv. komplikací vysoké hodinářiny - haute horlogerie. (Pozn. překl.)

uveden na trh. Já umím být trpělivý. Konečně jsem je měl. Než jsem přešel k pokladně, musel jsem si to ještě jednou nechat projít hlavou. Sám. Ty hodinky mě stály 335 000 eur. Většině z vás to bude jistě připadat hodně. Ale bylo to v mých finančních možnostech. A navíc - Reverso se ničemu nepodobají. Vrchol přepychu.

Moje druhá schůzka vypadala banálněji. Měli jsme povečeřet s mým přítelem Konradem Hummlerem. Bývalý vedoucí činitel UBS (*Union des banques suisses*) opustil tuhle těžkou váhu financí v roce 1990 a převzal do svých rukou nejstarší švýcarskou soukromou banku Wegelin & Comp., tou dobou však jednu z nejskromnějších. Za necelých dvacet let se Wegelin stala jedním z nejdůležitějších center obchodu s kapitálem. To byl výkon, který Konrada přivedl do čela ABPS, Asociace švýcarských soukromých bankéřů. Ačkoli je Konrad v Evropě zcela neznámý, doma platí za velmi originálního bankéře, anarchistu a hulváta. Nečekaný popis jednoho z nejmocnějších ženevských finančníků, který dokáže mluvit bez obalu a bouchnout do stolu, vidíte?

Jakmile v Noga-Hiltonu na nábřeží Mont-Blanc vystoupíte z výtahu, stačí udělat pár kroků, abyste zapadli do přepychového baru pochybné pověsti. Zpravidla tam narazíte na směsici darebáků, umně maskovaných, jak se sami domnívají, za obchodníky, na několik vysokých úředníků FAO (Potravinové a zemědělské organizace při OSN), pověřené bojem proti podvýživě ve světě - a na hrstku nádherných stvoření hledících výnosně strávit druhou část večera. Je to zvláštní, ale místní bankéři si toho prapodivného místa cení, snad kvůli exotickému prostředí, které tam kolem sebe cítíte.

Vůně jakéhosi neurčitého, dobře tlumeného nebezpečí po ženevsku.

Restaurace nabízela jistější útočiště. Toho večera jsme tam s Isabelle přišli o pár minut dřív. Konverzační témata starého manželského páru nebyla sice příliš přitažlivá, ale čekání nám pomohl ukrátit nádherný výhled na Lémanské jezero. Konrad s manželkou se k nám měli připojit v osm hodin. Jinak řečeno, ve Švýcarsku je to hodina večere. Restaurace se ostatně začala pomalu vyprazdňovat, Švýcaři nade vše dbají o to, aby dodržovali čas vyhrazený spánku. Bylo to zvláštní, ten nadmíru dochvilný člověk měl zpoždění. Velké zpoždění. „Dobrou půlhodinu,“ zamumlala Isabelle, které ta nepředvídatelná událost začínala lézt na nervy.

„To není jeho styl. Opravdu jsme se domluvili na dnešní večer? Zavolej mu, Damiene, určitě se něco děje.“

Naše vztahy s Konradem byly založeny na velké vzájemné důvěře. Občas mi vykládal významné a pikantní obchodní anekdoty. Jeho důvěra souvisela s tím, co jsme měli společné: tajnůstkářství. Tento reflex se pochopitelně rozšířil, aniž jsme o tom tématu mezi sebou hovořili, na naše manželky. Obecně vzato jsem si nemyslel, že by Isabelle do praktik naší banky viděla. Skrytá tvář mého profesionálního života, ať počestná či nikoli, se jí netýkala.

„Proč ale nezavolá? Nebo ona? Nic jim nebrání nám brnknout. Fakt, tak vysoce postavení lidé...“

Isabelle, ryzí produkt navýsost elegantní soukromé školy Notre-Dame-des-oiseaux, si na podobné maličkosti velmi potrpěla. Neodpověděl jsem. V takových případech je pro manželský pár dobré omezit výměnu

slov, aby se spor nevyostřil. Nepochybně se něco stalo. Nehoda? Zácpa? Byla tu ještě jedna hypotéza: to nečekané zpoždění mohlo souviset s tajnou schůzkou, která se konala dnes odpoledne. Konrad mi o ní pošeptal pár slov do telefonu, když mi potvrzoval místo, kde se sejdeme na večeři. „Začínáme ve dvě... a skončíme nejpozději v šest,“ oznámil mi lhostejným tónem, který nasadil vždycky, když mluvil o choulostivých tématech.

Jádrem rozhovoru se opět stalo bankovní tajemství.

Veškeré naše potíže začaly po roce 2000 kvůli Spojeným státům. Na rozdíl od Evropy byly pro ně daňové podvody vždy noční můrou. Bush starší a Clinton začali vyvíjet tlak na Internal Revenue Service, jinak řečeno americký bernák, aby donutil Švýcarsko k poslušnosti. Bush mladší pak byl neméně horlivý. K obratu došlo v lednu 2001. Tehdy Spojené státy přiměly Švýcarsko podepsat jeden nespravedlivý text: smlouvu o daňové spolupráci – jak se to nazvalo –, která ukládala bankám povinnost podávat informace o účtech amerických rezidentů daňovému úřadu v jejich zemi. Aby je zkrátka práskly. K tomu, aby si ověřili, jestli Ženeva příslušná ustanovení poctivě plní, nezůstali Texasané z Bílého domu nečinní. Kromě CIA mají jednu ultratajnou agenturu, NSA (*National Security Agency*, Úřad pro národní bezpečnost), mašinerii zahrnující 80 000 osob, které týden co týden zaznamenávají stovky milionů kontaktů po celém světě. NSA, původně zřízená pro boj proti komunistům, se obrátila proti švýcarským bankám! A pak jen tak mimochodem i proti vybraným evropským institucím. V případě Francie, která se u Bushovy administrativy roku 2001 netěšila velké oblibě, si

vzali na mušku peněžní ústavy, jako je ten náš, tedy ty, které mají pobočky v daňových rájích.

Po 11. září a pádu „Dvojčat“ boj proti cvokům z Al-Kajdy tomuto dohledu dodatečně poskytl věrohodné zdůvodnění.

Ovšem to nejhorší nás postihlo, když se Evropská komise, vždycky ve vleku, začala po Američanech opičit.

Brusel se po celá léta pokoušel prolomit bariéry obklopující zóny zahraničních bank. Pověstný „zákon mlčení“, jak jej nazývají novináři z nedostatku inspirace. V Evropě stoupal tlak proti těm hanebným zemím, které lpí na svém bankovním tajemství. K pořádné mele došlo v roce 2000, kdy OECD, Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj, pořídila dva seznamy daňových rájů. Na první černé listině měly figurovat tři evropské země: Lucembursko, Rakousko a Belgie. Avšak OECD s diplomatickým citem, který je jí ke cti, je pouze označila za „země s nadměrným bankovním tajemstvím“. Druhý seznam pořízený OECD byl přísnější, neboť šlo právě o „nespolupracující“ daňové ráje. Šlo o další tři evropské země: Andorru, Lichtenštejnsko a... Švýcarsko, kterým najednou hrozily těžké postihy, pokud se nerozhodnou zrušit bankovní tajemství v případě daňového úniku.

Výhrůžný tón se léty stupňoval, až Evropská komise v roce 2003 Švýcarsy otevřeně požádala, aby své klienty udali. Nic víc, nic míň! Tehdy vstoupil do hry Konrad. Jakožto vedoucí činitel nadmíru prestižní Asociace soukromých švýcarských bankéřů, jež celkem čítá všehovšudy čtrnáct členů, už měl nějaké to urputné vyjednávání s eurokraty za sebou.

Přesně si vzpomínám, co mi o tom v létě 2005 vyprávěl. Právě uzavřel jedno historické sezení, kde tato přetlačovaná probíhala. Konrad mi vykládal, že hovor vázl a hošani z Komise nebyli ochotni ustoupit ani o píď. Naopak vyhrožovali, že zarazí všechny finanční toky mezi Evropou a Švýcarskem. Švýcaři byli v úzkých a tehdy se Konrad rozhodl vynést trumf: „Vy chcete opravdu transparentnost, pánové? Výborně. Takže bychom se mohli zajímat o ty tři komisaře, kteří u nás mají účty a ve své prostoduchosti to zapomněli nahlásit. Mám obavu, že to v Bruselu mezi vašimi kolegy vyvolá jisté znechucení... Všechno je tady v té složce, co mám před sebou.“

Skvělý tah pokerového hráče, o kterém nikdo předem nevěděl. Konrad mi se smíchem vyprávěl, jak zástupci ředitelství Evropského měnového a finančního fondu před jeho očima zesinali. Aparátčící najednou nevěděli kudy kam.

Rozhostilo se dlouhotrvající ticho. Vedoucí evropské delegace, nějaký Němec, se už ani neodvážil pohlédnout na své spolupracovníky. Konrad se znovu ujal slova:

„Samozřejmě by se to dalo řešit jinak. Mohli byste se třeba zříct myšlenky na udávání klientů bankami, které zastupují, neboť je v příkrém rozporu s naší tradicí a zákonem o bankovním tajemství. Dalo by se to řešit i zdaněním těchto účtů, daň by vybíraly naše ústavy a následně ji odváděly příslušným státům. Naši klienti by tak viděli, že ctíme jejich práva, a současně by platili paušální daň z částek, které vy vnímáte jako daňový únik. Co vy na to?“

A bylo vyhráno. V té době se Švýcaři a Evropané

během necelé hodiny dohodli na výši těch nucených odvodů. Měly se týkat jen dividend, které nebyly přesto zanedbatelné: 25 % okamžitě a 30 % od roku 2011. Na konci jednání se Švýcarům podařilo vyloučit právnické osoby, což představovalo poměrně značné množství účtů. Právě těch, kterými jsem se osobně zabýval, když jsem do Ženevy odjížděl.

Komise čekala celé tři roky, než o sobě znovu dala vědět, a opět vyhlásila válku bankovnímu tajemství. Počátkem roku 2008 se László Kovács pustil do nové mediální kampaně. Eurokomisař pro daňové záležitosti neměl ve zvyku brát si servítky. Jakmile si někdo podle něho stanoví základní odvodovou sazbu kolem 30 procent, je to neklamný důkaz toho, že daňové ráje ukrývají „peníze z nezákonné činnosti“. Žerty stranou!

Co si to odpoledne Konrad měl ještě vymyslet, aby donutil Komisi k ústupu?

Mezi přáteli

Mezi výhodami, jež Noga-Hilton nabízel svým zákazníkům, byla jedna vzácná výsada: ticho. Obsluhující personál šeptal, hosté jakbysmet, rozhovor nerušila žádná hudba. Přátele jsem zpozoroval v poslední chvíli, až když se blížili k našemu stolu.

Konrad Hummler se náhle objevil v doprovodu své blondaté manželky. V restauraci byl velmi dobře známý, jak o tom svědčilo vzrušení, které se rázem zmocnilo zaměstnanců hotelu. Můj přítel ve svých pětapadesáti letech stavěl na odív žoviální úsměv, ohraničený tenkým prošedivělým knírkem, víceméně holou hlavu a kulaté brýličky, jež dodávaly jeho osobě poněkud rozpustilé vzezření. Flegmatický jako obvykle, nenápadně pozdravil několik hostů, kteří dorazili na pozdní večeři. Zamířil k Isabelle a tak důrazně se omlouval, že ho musela se strojenou roztomilostí uklidňovat, zatímco já jsem zdrženlivě políbil jeho ženu.

Pár se usadil a Konrad hned objednal vybrané víno s udáním ročníku.

„Drahý příteli, máme snad nějaký důvod k oslavě?“

„Není zrovna co slavit, Damiene, ale musíme nabrat nové síly, to mi věřte...“

Pokoušel jsem se zastříit svou netrpělivost. Tahle neoficiální jednání se také týkala Banky. Naše ženevská pobočka měla především sloužit k ochraně majetku našich nejvěrnějších klientů. Z tohoto důvodu jsme pravidelně odmítali předat do Bercy informace, jež po nás pod pohružkou požadovali.

„Všiml jste si,“ řekl jsem Konradovi neutrálním tónem, „že mají pořád na jídelníčku paštiku z husích jater s artyčoky a levandulovým mlékem?“

Jeho tvář zůstala vážná. Dával nepokrytě najevo, že má za sebou lýtý boj.

„Budete se divit, ale já teď zrovna nemám hlad.“

„To u vás nikdy není dobré znamení.“

„Budu vám o tom vyprávět,“ pravil a chopil se skle nice, do níž mu číšník právě nalil Château Margaux, „ale napřed mi dovolte vzdát hold našim manželkám! Myslel jsem, že dneska pojdu žízni!“

„Jakpak se mají dcery?“ navázala Isabelle. „Léto strávily s vámi?“

„Byli jsme ve Spojených státech, kde se naše nejstarší po prázdninách na dva roky usadí.“

Hummlerovi mají čtyři dcery, z nichž ta nejmladší je na chlup stejně stará jako Chloé. Věděl jsem, jak můj přítel lpí na rodině a jak si ho ta maličká dokáže osedlat... Další půda, kde si můžeme rozumět.

„Nebudu dlouho chodit kolem horké kaše. Museli jsme nasadit těžký kalibr: byli jak utržení z řetězu! Ne tušil jsem, že na ně Barroso vyvíjí takový tlak.“

„Předseda Evropské komise?“

„Samozřejmě. V každém případě jsem jim dal jasně

na srozuměnou, že když nepřestanou cenit zuby, jsme připraveni pozastavit veškeré transakce s Evropou.“

Nemohl jsem se tomu dost vynadivit: Švýcaři pohrozili Evropské komisi, že zmrazí všechny evropské pohledávky! Jinak řečeno: Jestli nás budete dál otravovat s tím bankovním tajemstvím, zarazíme vám finanční podporu, zavřeme u nás vaše pobočky, a tak vás potopíme. Tomu říkám rázný postoj.

„A oni vám sedli na lep?“

„Musíme věřit, že ano!“

Věděl jsem, že víc už toho z Konrada nevypáčím.

„Bravo, zase jste z toho dokázali vybruslit...“

„Ne tak docela. Teprve teď začnou potíže. Po tom, co se stalo v létě...“

„Prosím?“

„Mám na mysli ty mastodonty, co potápějí systém: Citigroup, UBS, ale i vaše banka, jestli se nepletu... Viděl jste, co se stalo v červenci?“

„Lehmanovi si šli stěžovat na Fed,* aby získali status obchodní banky, a mohli tak tahat peníze z kapsy daňových poplatníků, že?“

„Přesně tak. A ten idiot Paulson to odmítl. Pravda, centrální banky chtějí všem těmhle slepencům nahnat strach, ale už je pozdě. Už je to v hajzlu!“

Konrad měl možná v podstatě pravdu. Tím, že jsme chtěli obcházet pravidla našeho řemesla, všichni jsme vystavili své banky smrtelnému nebezpečí. Stačilo na to příliš nemyslet.

Sledoval jsem svého komplice, s jakou chutí se

* Federal Reserve Board - komise kontrolující federální banku. (Pozn. překl.)

láduje. Je pořád stejný. Jakmile to jednou vyklopil, ulevilo se mu a už se cpal.

„Všechna ta rizika, která se kumulují, není to nakonec ten váš klobásový syndrom?“

Isabelle z toho byla úplně vedle.

„Jaký syndrom?“

„Jeden z mých nejhezčích obrátů, drahá Isabelle. Slyšela jste mluvit o hypoteční krizi, vidíte?“

„Už ani nemůžeme v Paříži nikam vyrazit, aby přátelé Damiena nepřiměli zabrousit k tomuhle tématu. Pomalu mě to začíná unavovat!“

„No, když se mě na to někdo zeptá, srovnávám bankéře s nepříliš svědomitými řezníky. Vlastně jsme odbourali vysoce rizikové úvěry, kterých jsme se chtěli zbavit tím, že je promísíme s kvalitními pohledávkami. Výroba téhle klobásy nového typu se nazývá převod na cenné papíry. Ty se prodávají po tranších, za něž se pobírají slušné provize!“

„Co je na tom všem nezákonného?“ zjišťovala Isabelle horlivě.

„Nic, problém je v něčem jiném. Když kousky zkaženého masa – v daném případě rizikové úvěry – shnijí a stanou se toxickými, kontaminují celou klobásu a kupující onemocní.“

„A co se bude dít teď?“

„To se neví. Já si myslím, že ti, co té klobásy snědli příliš, se z toho už nevylížou. Ti ostatní si budou napříště myslet, že všichni řezníci jsou padouši a traviči.“

„Kdo by jim to mohl vyvrátit?“

„Já určitě ne! Myslím si, že krize důvěry, která zasáhne bankéře ve Švýcarsku či jinde, je daleko silnější než ohrožení bankovního tajemství. Mnohem silnější!“

Bylo deset hodin večer. Totéž co dvě hodiny ráno v Paříži. Konradova žena potlačila mírné zívnutí. Signál k odchodu.

Mezi bankéři panovalo všeobecné mínění, že krizí podřadných hypoték vše vrcholí. Konrad však zašel mnohem dál, když říkal v podstatě totéž jako Nouriel Roubini: To nejhorší je teprve před námi.